MONITOR

Na Rok Pańſki 1782.

Num: XXXII.

Dnia 20. *Kwietnia.*

Sidera pace vigen, Conſiſtunt terrea pace,
nil placitum, ſine pace Deo

Prudentuis

Wſzędzie i wſzyſtkich Narodach i Pańſtwach, nayſurowſze ſą prawa, na gwałtownikow wdzięcznego w Kroleſtwach pokoiu z ktòrych liczby i rodzaiu, że ſą

kłutnicy to pewna. Sąſiedzkie niezgody całych miaſt, a czaſem i Króleſtwa wſzyſtkiego bywaią zmieſzaniem. Między innemi prawami Bòg Moyzeſzowi wypiſać kazał prawo na ſame nawet bydlęta, gdyby miały te razić przechodzących, Jeżeliby woł czyi był rogobodzieć, i rogiem bodł ludzi, ukamienuią go, i nie będą ieść mięſa iego. Jeżeli na nierozumne ſtworzenia, a tak ſurowe prawo poſtanowił Pan Bòg, coż dopiero, iak karani bydź powinni rozumem obdarzeni, a rozumu tego używaiący na innych zgubę fortuny, i do żywego im, iak rogami wykręty ſwemi doymuiący.

Nie pobłażać takowym, ale tak z niemi poczynać należy iak dobry ieżdżieć z ſwym koniem, pòty go ćwiczy, poty mocnym muſztukiem wſtrzy-

w ſtrzymuie, poty nic nie pozwala wolności w biegu, poki go nie uieżdzi, i wſzyſtkich narowow nie oduczy. Albo iak rozſądny goſpodarz czyni, ktory poſtrzegłſzy, że brytany ſą ziadleyſze, i nikomu z przechodzących pokoiu nie daią, albo im kaganiec da, iż razić nie zmogą albo ie w zamknięciu mocnym trzyma.

Wielkie ſą przyczyny, ſurowości nad takowemi, częścią dla ich zuchwałości ktorey pełni, częścią dla pokazania władzy i powagi ſądu, ktorym oni zwykli gardzić, częścią obronienia ſtron niewinnych przez nie wyniſzczonych lub uciążonych, nie z kąd inąd duch ten nieſpokoyny pochodzi, tylko albo z hardości, i wielkiego o ſobie rozumienia, iż iak u ſiebie ułożą, upornie przy tym koniecznie zoſtać uſiłuią, albo z ſzpetney chciwości cudzego. Albo

bo w ostatku pochodzi ten duch kłutniarski z nieposkromienia pasyi panuiącey iż tak iuż niespokoynego stali się ducha, że się bez kłucenia z innemi obeyść nie mogą.

Wszystko to nie lekkich sposobow wyciąga, aby skutecznie takowe poskromić, ale silnych, zwawych, natarczywych, nic ich passyi niepobłażaiących szrzodkow. Zaś na te surowsze ich ukaranie inni patrzący w sądach, że bez naruszenia miłości Chrześciańskiey miłości bliźniego, cieszą się i usmieią, znaydą tego przyczyny, boiak się nie rozśmiać, kiedy iest oczywista pobudka śmiechu. Kiedydwa zaiędyczone guły dwa iędyki za nosy się wzaiemnie wodzą, kiedy dwa koguty czubić do umordowania nie przestaią iest dla patrzących uciecha i bez grzechu rozrywka.

Sa-

Sama ta ſtron ſprzecznych czubiacych ſię, paſſuiących i łamiących z ſobą żwawość ieſt pocieſzna, dopieroż kiedy ta często bywa z z lekkiey i ſmieſzney przyczyny i z początkow pocieſznych. Perſki Monarcha i wielki woiownik Xerxes, gdy mu do ſtołu dano figi oſobliwſzey wielkości i ſmaku, ſpytał z kądby były, powiedziano z Azyi, zaraz przyſiągł woiować Azyą, dla otrzymania kraiu, ktory takie figi rodzi, przyſiągł i okrutną woyne wnet przeciw niey podnioſł.

Francuzi dawnieyſi, iak piſzą zakoſztowawſzy pierwſzy raz win Włoſkich, dla wina krew wylać poſtanowili, i woynę dlatego z włochami poczeli, Longobardowie, dla Melonow i iabłek oſobliwſzych w też włoſkie kraie wpadli i mieczem ie

wo-

woiowali, to, tak częſto dla dziecinney bagateli; dla rzeczy ktora ledwie figi warta tacy nakłady, koſzta, woyny, kłotnie podemuią, iakoż ſię tu nieśmiać.

Z tąd ieſzcze pociecha innym, że iednych kłutnię proſitem dla drugich, ztey przyczyny podobno, cudza bieda ludzki śmiech: iak przyſłowie bo z ich biedy odnoſzą pożytek. Z ruiny i upadku Troianus powſtał, do wielkiey dzierżawy i obſzerney fortuny przyſzedł, kiedy Troianie oſtatecznie ściſnieni i zniſzczeni zoſtali. Gdy dwie ſtrony mocnie ſię z ſobą łamią, paſſuią, prawem ſpiaraią, trzeci i czwarty zyſkuie i tryumfuie, gdy ſię dwa wroble gryzą i na ziemie z padaią, kot frantowny wypada i dobrze oſkubawſzy pożera, gdy ſię dwa kondle o iednę kość wadzą

trze-

trzeci obydwom ie zabiera, Jak z cudzey choroby, i ran dobrze ſię lekarze maią, tak z kłutni i walczenia wzaiemnego iednych, pożytkuią inni.

Cieſzy ſię na ſwym warſztacie ſiedzący rzemieślnik gdy mu ſię przyczęſtſza robota trafia, kontenci i felczerowie z poiedynkow, i kiedy ieden drugiego ſzabliną muſnie, owi ſzmuklerze raduią ſię z takich pętlic, iak młynarze, gdy co mleć maią, tak nie maią przyczyny ſmucić ſię gdy ſię do nich kłutniarſkie wytoczą ſprawy.

W tym poſtrzec ſię a ſkutecznie poprawić takowi powinni, choć dlatey ſamey przyczyny, aby z ſiebie śmiechu nie czynili, aby nieprzyiaciołom ſwoim ukontentowania nie dawali, aby ſię inni z ich fortuny nie panoſzyli. Nie trzeba

wię-

więcey żeby nieprzyiaciel tryumfował, tylko niech w woyſku, zgody nie będzie, niech ſami z ſobą walcyc poczną, iuż po nich. Lepſzy choć z krzywdą pokoy, niż wygryna, i zwycięſtwo z tym koſztem i ſzkodą.

Reſzta w naſtępuiącym Monitorze.